

RAQAMLI IQTISODIYOTDA LOGISTIKA SAMARADORLIGINI BOSHQARISHNING MOLIVAVIY VOSITALARI VA MEXANIZMLARI

Isamutdinova Gavhar Sanjarovna

International school of finance, technology and science

instituti o'qituvchisi

ORCID 0009-0005-7518-7003

Annotatsiya: Ushbu tezisda logistikada raqamli texnologiyalardan foydalanishning asosiy tendentsiyalari hamda samaradorligini oshirishning moliyaviy vositalari va mexanizmlari keltirilgan. Logistika faoliyatini raqamlashtirishni rag'batlantiruvchi va cheklovchi omillar aniqlangan. Bunga misollar keltirilib, yetakchi korxonalar faoliyatida logistika operatsiyalarini amalga oshirish jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanish tajribasi umumlashtiriladi.

Kalit so'zlar: korxonalar, logistika, raqamli iqtisodiyot, raqamli texnologiyalar, internet.

Annotation: This thesis presents the main trends in the use of digital technologies in logistics, as well as financial tools and mechanisms for increasing their efficiency. Factors encouraging and limiting the digitization of logistics activities have been determined. Examples of this are given, and the experience of using digital technologies in the process of logistics operations in the activities of leading enterprises is summarized.

Key words: enterprise, logistics, digital economy, digital technologies, Internet.

Raqamli iqtisodiyot zamonaviy biznesning, jumladan, logistikaning ajralmas qismiga aylandi. Bu kompaniyalarga logistika boshqaruv jarayonlarini optimallashtirish, samaradorlikni oshirish va xarajatlarni kamaytirish uchun keng imkoniyatlarni taqdim etadi.

Mamlakatimizda "logistika" atamasi nisbatan yangi bo'lib, uning paydo bo'lishini bozor iqtisodiyotining shakllanishi va o'tish davri bilan bog'lash mumkin. Logistika kontseptsiyalarining tayyor mahsulotni taqsimlash tizimlaridan yetkazib berish, ishlab chiqarish, tashish va taqsimlash integratsiyasigacha kengayishi korxonalar ehtiyojlarining ortib borayotganligi va umuman boshqaruvning nazariy va amaliy jihatlarning ishlashi va rivojlanishiga yangi yondashuvlar bilan bog'liq.

Ilmiy jamiyatda atamalarni ko'rib chiqish odatda ob'ekt yoki hodisani keng va tor ma'noda tushunish bilan bog'liq. Bu holatda logistika ham bundan mustasno emas. Keng ma'noda logistika - bu korxonalar maqsadlariga eng maqbul erishish uchun turli darajadagi (mikrotizim, mezotizim, makrotizim) tizimi doirasida turli tabiatdagi (moddiy, axborot va moliyaviy va boshqalar) oqimlarni boshqarish haqidagi fan. Tor ma'noda (korxonalar darajasida) logistika moddiy, axborot va moliyaviy oqimlarni kompleks boshqarish vositasi (usul, usul, mexanizm), optimal xarajatlarni korxonalar maqsadlariga erishishni ta'minlaydi.

Logistika samaradorligini oshirishga yordam beradigan asosiy moliyaviy vositalardan biri bu xarajatlarni boshqarishdir. Raqamli texnologiyalar kompaniyalarga barcha logistika xarajatlarini kuzatish va optimallashtirish imkonini beradi. Bu transport, omborxonalar va inventarlarni boshqarish xarajatlarini kamaytirish imkonini beradi, bu esa o'z navbatida kompaniya foydasini oshiradi. Yana bir muhim moliyaviy vosita risklarni boshqarishdir. Raqamli iqtisodiyot kompaniyalarga logistikadagi xatarlarni tahlil qilish va bashorat qilish uchun ko'proq imkoniyatlar beradi. Maxsus dasturlar va algoritmlar yordamida kompaniyalar mumkin bo'lgan tahdidlarni aniqlashlari va ularni minimallashtirish choralarini ko'rishlari mumkin.¹

Raqamli iqtisodiyot turli ishlab chiqarish va iqtisodiy funktsiyalarni, jumladan, logistikani amalga oshiruvchi bozor makonining ishtirokchilari o'rtasida iqtisodiy munosabatlarni o'rnatish uchun yangi shart-sharoitlarni yaratadi. Raqamli iqtisodiyotda logistika xarajatlarni

¹ In Tver opened a company with artificial intelligence [Electronic resource]. — Mode of access : <https://rg.ru>

ILM FAN YANGILIKLARI KONFERENSIYASI

30-SENTABR

ANDIJON, 2024

optimallashtirish va mahsulotning yakuniy iste'molchisi bilan o'zaro aloqani tezlashtirish orqali kompaniyaning izchil rivojlanishini ta'minlaydigan infratuzilma sifatida ko'rib chiqishimiz mumkin. Logistikani oqim jarayonlarining samarali oqimi uchun mas'ul bo'lgan korxonalar faoliyati sohasi sifatida funktsional yondashuv nuqtai nazaridan ham o'z ahamiyatini yo'qotmaydi. Shuningdek, raqamli iqtisodiyotda logistika samaradorligini boshqarishning muhim mexanizmi jarayonlarni avtomatlashtirishdir. Raqamli texnologiyalar kompaniyalarga logistika sohasidagi ko'plab operatsiyalarni avtomatlashtirishga imkon beradi, bu esa inson omilini kamaytiradi, xatolar ehtimolini kamaytiradi va vazifalarni bajarish samaradorligini oshiradi.

Logistikani rivojlantirishning asosiy omillaridan biri bu Sanoat 4.0 loyihasining kompleksli va raqamli texnologiyalarga tayanuvchi elementlarini faol amalga oshirishdir. Raqamli iqtisodiyotning asosini tashkil etuvchi va logistika operatsiyalarini amalga oshirish uchun yuqori salohiyatga ega innovatsion raqamli texnologiyalar quyidagi 1-jadvalda keltirib o'tilgan.

1-jadval

Raqamli texnologiyalarning xususiyatlari hamda zamonaviy iqtisodiyot va logistikada qo'llaniladi²

Innovatsion texnologiya nomi	Xususiyatlari
Kognitiv texnologiyalar	tuzilmagan (odatda matnli) ma'lumotlarning katta ma'lumotlarini qayta ishlash texnologiyalari
Bulutli texnologiyalar	foydalanuvchi so'roviga ko'ra yaratilgan katta hajmdagi resurslarga tarmoqdan tezkor, oddiy kirishni ta'minlovchi texnologiyalar
Internet	masofaviy kirish orqali turli xil ma'lumotlarni to'plash va ularni real vaqt rejimida boshqarish imkonini beruvchi texnologiya
Mashinani o'rganish	Yashirin qonuniyatlarni aniqlash va boshqaruv qarorlarini ishlab chiqishda ularni hisobga olish imkonini beruvchi axborotni tahlil qilish va statistik qayta ishlashning matematik usullari, optimallashtirish va dasturlash usullari majmui.
Blokcheyn	oldingi ma'lumotlar bloklariga havolaga ega bo'lgan tovar taqsimlash tizimlari sub'ektlari o'rtasidagi barcha operatsiyalar to'g'risidagi barcha ma'lumotlarni saqlashi mumkin bo'lgan ma'lumotlar bazalarini himoya qilish imkonini beradigan shifrlash algoritmlari to'plami, bu to'plangan ma'lumotlar massivini qalbakilashtirishni bartaraf etadi.

Ta'kidlangan raqamli texnologiyalarning har biri logistikada sezilarli o'zgarishlarga olib keladi, tashkilotning ish modelini o'zgartiradi, yangi bozor imkoniyatlarini aniqlaydi va xarajatlar samaradorligini oshiradi. Agar logistika sohasidagi raqamli innovatsiyalarning birinchi to'liqini mavjud texnologiyalar va biznes-jarayonlarni avtomatlashtirishga to'g'ri kelgan bo'lsa, bugungi kunda har qanday logistika zanjirining muvaffaqiyati va hayotiyligi garovi qo'shimcha raqobatdosh ustunliklarni ta'minlaydigan mashinalarni o'rganish va sun'iy intellektga asoslangan intellektual texnologiyalardir.

² Muallif tomonidan tuzilgan

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy texnologiyalar va raqamli innovatsiyalardan foydalanish biznes jarayonlarini optimallashtirish va korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish imkonini beradi. Raqamli muhitdagi o'zgarishlarni hisobga olgan holda logistika jarayonlarini boshqarish strategiyasini doimiy ravishda tahlil qilish va moslashtirish zarurati. Moliyaviy vositalar va boshqaruv mexanizmlarini zamonaviy texnologiyalar bilan integratsiyalashuvi raqamli iqtisodiyotda logistika tizimini muvaffaqiyatli rivojlantirishning asosiy elementi hisoblanadi. Moliyaviy vositalar va boshqaruv mexanizmlari raqamli iqtisodiyotda logistika samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Logistika boshqaruvida raqamli texnologiyalar va innovatsiyalardan faol foydalanadigan kompaniyalar sezilarli raqobatdosh ustunliklarga ega bo'ladi va bozorda muvaffaqiyatli raqobatlasha oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. In Tver opened a company with artificial intelligence [Electronic resource]. — Mode of access : <https://rg.ru>
2. Evtodieva, T. E., Karkh, D. A. Modern trends of logistics development // Science XXI century: actual directions of development : materials of VIII International science-pract. conf. — Samara : Publishing house of Samara State Economic university, 2019. — Vol. 1. — P. 1. — P. 233–239.
3. Internet of things in logistics [Electronic resource]. — Mode of access : <https://www.searates.com>
4. Афанасенко И.Д. Цифровая логистика: учебник для вузов / И.Д. Афанасенко, В.В. Борисова. СПб: Питер, 2019. – 272 с.
5. Режапов Х.Х. Меҳнат ва олий таълим хизматлар бозорларини моделлаштириш хориж тажрибаси// Ж. “Иқтисодиёт ва инновацион технологиялар” илмий электрон журнали. № 1, январь-февраль, 2017. http://iqtisodiyot.tsue.uz/sites/default/files/maqolalar/10_X_Rejapov.pdf
6. Rejapov, X. X., & Egamberdiyev, I. J. o'g'li. (2022). O'ZBEKISTONDA IQLIM O'ZGARISHINING SALBIY OQIBATLARINI YUMSHATISHNI FAOLLASHTIRISH YO'NALISHLARI. *INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE "THE TIME OF SCIENTIFIC PROGRESS "*, 1(2), 171–177. Retrieved from <https://academicsresearch.ru/index.php/ispctosp/article/view/785>